

sek lisans tezinde ve Orhan Karmış, Fahri Gökcan ile Şii müelliflerinden Hasan es-Saîd'in konuya dair makalelerinde (bk. bibl.) onun daha çok ilmi yönü üzerinde durulmuştur. Muhammed Eyyüb Yûsuf, *Sa'îd b. Cübeyr ve merviyâtühû fi't-tefsîr* adlı araştırmasında onun Kur'an âyetlerine dair rivayetlerini ve yorumlarını derlemiş, baştan Tevbe sûresinin sonuna kadar olan kısmını yüksek lisans (Medine 1402/1982), daha sonraki kısmını doktora (1408/1988, Medine İslâm Üniversitesi) çalışması olarak hazırlamıştır. Yahyâ el-Cübürî, Ebû'l-Arab'ın *Kitâbü'l-Miḥan* adlı eserinde yer alan Saîd b. Cübeyr'in şehid edilmesine dair kısmi bir değerlendirme yazısıyla birlikte yayımlamıştır ("Maḳtelü Saîd b. Cübeyr", *Âlemü'l-kütüb*, III/2 [Riyad 1982], s. 185-195).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Ṭabakât*, VI, 256-267; Ahmed b. Hanbel, *Kitâbü'l-İlel* (nşr. Talât Koçyiğit - İsmail Cerrahoğlu), Ankara 1963, I, 50, 56, 72, 394; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 445-446; Fesevî, *el-Ma'rife ve't-târîḥ*, I, 712-713; Taberî, *Târîḥu'l-ümem*, Beyrut 1411/1991, IV, 23-25; a.mlf., *Câmi'u'l-beyân* (nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî), Riyad 1424/2003, III, 173; VI, 303, 588; IX, 474-475; XIV, 552; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, IV, 9-10; VI, 332; İbn Hibbân, *eş-Şikât*, IV, 275-276; Ebû's-Şeyh, *Ṭabakâtü'l-muhaddisîn bi'l-İsbahân* (nşr. Abdülgafur Abdülhak Hüseyin el-Belûşi), Beyrut 1407/1987, I, 315-319; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Tecdüdü), s. 37; Ebû Nu'aym, *Hilye*, III, 329; IV, 272-309; İbnü'l-Cevzî, *Şifâtü's-şafîye* (nşr. İbrâhîm Ramazan v.dğr.), Beyrut 1409/1989, III, 49-54; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, IV, 454-456, 461 vd., 579-580; İbn Halikân, *Ve'feyât*, II, 371-374; Mizzî, *Teḥzîbü'l-Kemâl*, X, 358-376; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, III, 231-232; IV, 321-343; a.mlf., *Ma'rifetü'l-ḳurrâ*, I, 68-69; a.mlf., *Târîḥu'l-İslâm: sene 81-100*, s. 366-370; a.mlf., *Tezkiretül-huffâz*, I, 76-77; Ebû'l-Fidâ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (nşr. Ahmed Ebû Mülhim v.dğr.), Beyrut 1407/1987, IX, 101-105; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, I, 305-306; İbn Hacer el-Askalânî, *Teḥzîbü't-Teḥzîb*, Beyrut 1404/1984, IV, 11-13; VII, 179; İbnü'l-İmâd, *Şezerât* (Arnaût), I, 382-386; Sezgin, *GAS*, I, 28-29; Hasan es-Sadr, *Te'sîsü's-Şî'a*, Beyrut 1401/1981, s. 322, 324, 342; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), III, 93; İsmail Cerrahoğlu, *Tefsîr Tarihi*, Ankara 1988, I, 143-151; M. Sâlim Muhaysin, *Mu'cemü huffâzi'l-ḳur'ân*, Beyrut 1412/1992, I, 267-270; Abdüssettâr eş-Şeyh, *A'lâmü'l-huffâz ve'l-muhaddisîn*, Dimaşk-Beyrut 1417/1997, IV, 261-298; Orhan Karmış, "Saîd b. Cübeyr'in Kur'an-ı Kerîm Tefsîrine Hizmetleri", *Diyanet Dergisi*, XVI/2, Ankara 1977, s. 69-74; Fahri Gökcan, "Saîd b. Cübeyr ve Tefsîri", *İFD*, IV (1980), s. 1-20; Hasan es-Saîd, "Saîd b. Cübeyr: Ḥayâtühû ve menhecühû fi't-tefsîr", *Risâletü'l-ḳur'ân*, VII, Kum 1412, s. 55-74; VIII (1412), s. 55-84; J. Weststeijn - A. de Voogt, "Piety, Chess and Rebellion", *Arabica*, XLIX/3, Leiden 2002, s. 383-386; Seyyid Mehdi Hâirî, "Saîd b. Cübeyr", *DMT*, IX, 172-173; S. Motzki, "Saîd b. Djubayr", *EP Suppl.* (İng.), s. 697-698.

MEHMET EFENDIOĞLU

SAİD DEDE

(bk. MEHMED SAİD DEDE).

SAİD b. EBÛ ARÛBE

(bk. İBN EBÛ ARÛBE).

SAİD b. EBÛ SAİD

(سعيد بن أبي سعيد)

Ebû Sa'd Saîd b. Ebî Saîd Keysân el-Leysi el-Makbûrî (ö. 125/743)

Medineli tâbiî, muhaddis.

Babası muhadramûndan kabul edilen Medineli bir tâbiî ve muhaddistir (*DİA*, X, 224). Babasından ve Hz. Âişe, Ebû Hüreyre, Sa'd b. Ebû Vakkâs, Ümmü Seleme, Abdullah b. Ömer, Ebû Saîd el-Hudrî, Enes b. Mâlik, Câbir b. Abdullah, Muâviye b. Ebû Süfyân gibi sahâbîlerden hadis rivayet etti. Kendisinden oğulları Abdullah ve Sa'd ile İbn Ebû Zî'b, Zeyd b. Ebû Üneyse, Ubeydullah b. Ömer, Mâlik b. Enes, İbrâhim b. Tahmân, Abdurrahman b. İshak, Leys b. Sa'd, Yahyâ b. Saîd el-Ensârî, Amr b. Şuayb gibi muhaddisler rivayette bulundu. Bazı âlimler onun rivayetlerini hatasız nakleden talebesinin Leys b. Sa'd, bazılarını da İbn Ebû Zî'b olduğunu söylemişlerdir. Üçüncü tabaka tâbiî muhaddislerinden kabul edilen Saîd b. Ebû Saîd hadis hâfızları arasında sayılmaktadır. Ali b. Medîni, İbn Sa'd, Ebû'l-Hasan el-İcî, Ebû Zür'a er-Râzî ve Nesâî onun için sika, Ebû Hâtîm er-Râzî sadûk, Ahmed b. Hanbel "leyse bihî be's" diyerek güvenilir biri olduğunu belirtmişlerdir. İbn Sa'd, onun ölümünden dört yıl önce rivayet ettiği hadisleri yaşlılığından dolayı karıştırdığını ileri sürmüş, Zehebî ise Saîd'in bu süre içinde bir şey rivayet ettiğini sanmadığını ve ona ait münker bir rivayetin olmadığını kaydetmiştir (*A'lâmü'n-nübelâ*, V, 217). Rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de yer almıştır. Eserinde zayıf râvilere yer veren İbn Adî, Şu'be b. Haccâc'ın ondan hadis naklederken, "Saîd yaşlandıktan sonra bize hadis rivayet etti" dediği için onu kitabına aldığını, bununla beraber Saîd'in sıdk ehliinden olduğunu düşündüğünü, ondan hadis imamlarının ve sika râvilerin rivayette bulunduğunu ve onun hakkında hayırdan başka bir şey duymadığını belirtmiştir. İbn Hacer de Saîd'in Hz. Âişe ve Ümmü Seleme'den naklettiği rivayetlerin mürsel olduğunu kaydetmek-

tedir (*Taḳrîbü't-Teḥzîb*, s. 236). Suriye'de murâbit olarak bulunduğu ve Beyrut'ta hadis rivayet ettiği kaydedilen Saîd b. Ebû Saîd 125 (743) yılında Medine'de vefat etti. Bazı kaynaklarda ölüm tarihi 117 (735), 123 ve 126 (744) olarak da zikredilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, *et-Târîḥu'l-kebir*, III, 474; a.mlf., *et-Târîḥu's-şagîr*, I, 282; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, IV, 57; İbn Adî, *el-Kâmil fi du'afâ'l-ricâl* (nşr. Yahyâ Muhtâr Gazâvî), Beyrut 1409/1988, III, 391; İbnü'l-Esîr, *el-Lübâb*, III, 246; Mizzî, *Teḥzîbü'l-Kemâl*, X, 466-473; Zehebî, *Tezkiretül-huffâz*, I, 116-117; a.mlf., *Mizânü'l-İtidâl*, II, 139-140; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, V, 216-217; İbn Hacer, *Teḥzîbü't-Teḥzîb*, IV, 38-40; a.mlf., *Taḳrîbü't-Teḥzîb* (Avvâme), s. 236; Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 103; Ali Osman Koçkuzu, "Ebû Saîd el-Makbûrî", *DİA*, X, 224. MUSTAFA ERTÜRK

SAİD el-EFGÂNÎ

(سعيد الأفغاني)

Muhammed Saîd b. Muhammed Cân b. Ahmed el-Efgânî ed-Dimaşkı (1909-1997)

Arap dili ve edebiyatı âlimi, araştırmacı ve eğitimci.

Dimaşk'ta doğdu. Babası Keşmir'den hicret edip buraya yerleşmişti. Üç yaşında iken annesini kaybetti. Ümeyye Camii'nde Sâlih et-Tûnisî, Necîb Keyvân, Abdülkerîm Hamza, Abdülkâdir el-İskenderânî ve Bedreddin el-Hasenî'den ilk bilgileri aldı. Ahmed en-Nüveylâtî, Abdullah el-Mu'neccid ve Ahmed el-İrbîn'den Arapça, din ilimleri ve kıraat okudu. 1928'de liseden mezun oldu. Aynı yıl Suriye Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin çekirdeğini oluşturan Yüksek Edebiyat Okulu'na kaydoldu, burayı da 1932'de bitirdi.

Liseden mezun olduktan sonra ilk ve orta öğretimde yirmi yıl kadar Arapça öğretmenliği yaptı. Bu sırada bilimsel çalışmalarına devam etti. 1948'de Suriye (Dimaşk) Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne Arap dili ve edebiyatı doçenti olarak tayin edildi. 1950'de kürsüsüz profesör, 1957 yılından itibaren Arap Dili Kürsüsü profesörü oldu. Yüksek Edebiyat Okulu'nun fakülteye dönüşmesinde emeği geçti. Burada Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanlığı ile dekanlık (1961-1963) görevinde bulundu. Birkaç yıl Yüksek Öğretmen Enstitüsü'nde amelî tatbikat dersleri verdi ve 1968'de Edebiyat Fakültesi'nden emekliye ayrıldı. Yirmi üç yıl kadar Libya, Lübnan, Ürdün (Amman) ve Suudi Arabistan üniversitelerinde öğretim üyeliğine devam etti. En son görev yaptığı Riyad Melik Suûd